

INEZ VAN DULLEMEN

HET VERHAAL
VAN HESTER

TONEELSPEL

DE NIEUWE
TONEELBIBLIOTHEEK

Personages:

Hanna

Hester

Een spel in zeventien scènes. Het betreft een reële gebeurtenis, maar deze is niet gebaat bij een realistische enscenering. Eerder verloopt de geschiedenis via flashbacks die vertellen wat er jaren geleden heeft plaatsgevonden.

Sommige gebeurtenissen spelen zich af in de herinnering van de twee zusters en zoals dat gaat met herinneringen: ze schuiven – in de tijd – over

en door elkaar heen. De toeschouwer wordt geconfronteerd met segmenten die als scherven ooit met elkaar een spiegel hebben gevormd, maar die nu verstrooid liggen. Dikwijls lopen scènes in elkaar over. Ze zijn niet chronologisch aaneen geregen, eerder associatief.

Wanneer ik in het hart van de angst
een bevreemdende absurditeit langzaam
wakker roep
dan opent zich hoog boven
in mijn schedel een oog.

Georges Bataille

Het verhaal speelt zich af in de kliniek. Het toneel is vrijwel leeg. Een witte wereld waarin misschien een enkel verdwaald meubelstuk. Ook is er een grote spiegel aanwezig. Wanneer de voorstelling in zand wordt geënceneerd – zoals in 2016 op het Oerol festival, Terschelling – kan de spiegel aanvankelijk onder het zand verborgen liggen. Er hangt een schommel die kan worden gebruikt om van tijd tot tijd een van de zusters te isoleren.

PROLOOG

I

Hester

HESTER Ik zit te wachten. In de gang voor de deur waarachter de heelmeeester van mijn ziel zich verborgen houdt. Ik dacht: ik kan nog weg. Maar het leek of ze de bank waar ik op zat, hadden ingesmeerd met vogellijm. En ik was het vogeltje op de lijmstok.

Steeds komen ze met dezelfde vragen: leeftijd, ouders, kinderziekten. Toen ik vertelde dat ik

schilderde keken ze me aan alsof ik een of ander vergrijp had bekend.

Maandag kunt u in behandeling, zeiden ze.

Ik zei: dat is pas over drie dagen. Kan ik net zo goed weer naar huis gaan. Dat zou ik maar niet doen, zei de psychiater. Ik kan je natuurlijk niet tegenhouden, maar het maakt alles erg gecompliceerd. Beschouw het maar als vakantie, wandel wat rond. Er is hier tv en er zijn andere patiënten om mee te praten. Amuseer je.

(stilte)

Ik ben in observatie. Ze zetten kathoden op mijn hoofd alsof ze jonge boompjes planten en daar jagen ze stroompjes van zoveel volt doorheen. Ik moest naar een bord kijken met een zwarte vlek. Daar cirkelde een lichtballetje omheen. Ik mocht niet slikken, niet met mijn ogen knippen, alleen naar dat geniepige balletje kijken. Dat probeerde mijn hersenen binnen te dringen.

Ik vroeg me af: ziet het HEM? Opgesloten in mijn hersens?

Alsof er een putdeksel wordt opengemaakt en ik daaronder mijn eigen leven zie, nee, niet zie: voel. Zoals je mist voelt of kou. En in die mist loop ik

over het trottoir zonder een mens tegen te
komen.

Eerst vond ik de artsen wel aardig, nu niet meer.

Waarom verberg je je? roepen ze.

Verbergen is hier verboden.

Hester, Hanna

Hanna komt op. Ze heeft een grote tas bij zich met spullen om het leven van haar zuster in de kliniek dragelijk te maken.

HANNA De psychiater vertelde me dat je veel droomde. Zijn het angstdromen?

HESTER Die dromen zijn van mij. Die gaan niemand iets aan.

HANNA Besef je dat we proberen je te helpen?

HESTER Heb ik niet om gevraagd.

HANNA Krijg je slaappillen van de zuster?

HESTER Ik ben bang om te gaan slapen. Bang om te dromen.

(zwijgen)

Vannacht droomde ik van onze vader.

Hij pakte mijn hand en plantte er zijn mes in.

Achteraf beefde hij en bood me zijn eigen hand aan: om die tegen de deur te spijkeren.

Omdat hij mij die wond had toegebracht.

HANNA Je moet proberen je angst te overwinnen. Wij willen dat je weer normaal wordt. En voor een slapeloze nacht, daar hebben ze pillen voor. Angst, dat is de grote boosdoener, die vertekent alles, die werpt barricades op waar geen barricades nodig zijn. Zonder angst wordt jouw leven beheersbaar en kun je stapje voor stapje weer een evenwichtig mens worden.

HESTER Ik wil slaap, slaap. Zelfs bomen, bloemen, wolken, dingen waar ik altijd van gehouden heb, keren zich tegen mij. Dat is het meest vreselijke: het *verraad* van de natuur waarin ik me altijd veilig heb gevoeld.

(zwijgen)

Er is een droom die steeds terugkomt. Dan droom ik dat ik twee baby's krijg maar een is dood. Die ligt onder in mijn buik waar ik altijd pijn heb.

HANNA (*begint tas uit te pakken*) Dat zijn sekssymbolen, die kinderen. Dat zegt de psychiater.

HESTER Het lijkt of mijn lichaam nog wel iets voelt, maar dat kan niet doorstromen naar mijn hoofd. Alsof er in mijn hals een kurk zit.

HANNA Al die agressie moet eruit. Sla de boel maar kort en klein.

HESTER Ik hou me gedeisd, altijd maar gedeisd.

HANNA Jij wilt terug in de baarmoeder.

HESTER Alsjeblieft niet, niet in die van onze moeder. Die heeft al genoeg schade aangericht.

HANNA Dat verleden van jou zit de boel te verzieken. Zo'n verleden kun je niet in de diepvries stoppen en zeggen: jou moet ik niet, je kunt het niet de nek omdraaien, nee, je verleden moet je een beetje tevreden stellen, af en toe over z'n bol aaien.

(stilte)

HANNA Waarom wilde je dood?

HESTER Dan ga ik naar de hemel.

HANNA Er is geen hemel en geen hel ook.

Allemaal onzin.

HESTER Voor de dood ben ik niet bang. Maar ik vind het zonde van mijn handen, die zou ik willen meenemen, willen inslikken.

(muziek. lichtwijziging)

HERFST

3

Hester, Hanna

Hester haalt herinneringen op.

HANNA Herinner jij je nog dat we langs de rivier liepen? Waar onze vader het water inreed? De kade loopt daar schuin af. De wagen was van de rem geraakt. Pas later zagen wij de plek waar het gebeurd was, waar hij over de rand duikelde. De politie zei dat de auto verbazend snel was

gezonken, hup weg, alsof hij door een haai was opgehapt. Toen ze hem eindelijk op de wal hadden was vader al blauw.

(stilte)

Herinner jij je ons huis nog?

HESTER Blindelings zou ik de weg weten binnen de muren. Onze kelder... de kou voel ik nog, die door het openstaande raampje over mijn rug streek als ik op de wc zat.

Alleen grootvader begreep wat we daar in de kelder aan het doen waren. Wat mij van zijn dood het sterkst is bijgebleven is het piepen van de slaapkamerdeur in de gang, terwijl iedereen juist

op z'n tenen liep. Toen ik hem voor het laatst mocht zien, door het raampje van het deksel in de kist, was hij al vreemd geworden, iets uit de wereld van boze sprookjes. En verdwijntrucs.

HANNA Wat herinner je je nog meer?

HESTER De zomers.

Dan woonden we hele dagen in de paardenkastanje achter in de tuin en het leukste was als we daar ook ons brood mochten opeten. Zitten in een boom, zonder dat iemand je ziet. Onbereikbaar zijn, dat is zitten in een boom. Later doe je dat niet meer. Dan blijf je op de grond.

HANNA Het regende vaak in de zomer na
grootvaders dood.

HESTER Regen kan me nog altijd bedroefd maken.
Maar op een vertrouwde manier. Dan voel ik me
weer terug in dat ononderbroken ruisen dat iets
sussends heeft.

(woede-uitval) Wat is er van mijn leven
geworden? Overal zijn er hier regels: hoe je je moet
gedragen, wanneer je moet opstaan, wanneer je
naar bed moet, wat je moet eten. Allemaal hekken
die om me heen staan. En als ik die regels
overtreed komen er straffen. Tegen iedereen moet
ik ja knikken om ze gelijk te geven, ook als ze
stomme dingen verkondigen. Ik heb geen zin meer
om naar andere mensen te luisteren. Omdat ze niet

werkelijk voor me zijn. Het lijkt of ze vervagen,
net als de cijfers in mijn schoolschriften.

Zelfs jij wordt soms onwerkelijk voor me, alsof ik
over een muur naar je kijk en je niet kan
bereiken.

(zwijgen)

Ik weet niet of ik in deze wereld thuishoor.

(Hester verbergt haar gezicht.)

HANNA Voel je je schuldig? Of praat die
psychiater jou een schuldcomplex aan?

(neemt Hester in haar armen) Voel je schaamte om wat er is gebeurd? Zet het van je af. Ik ben je zuster, ik heb ook recht op je.

HESTER *(plotseling)* Hoe ben ik hier ooit terecht gekomen? Heb jij me hierheen gebracht? Of was het moeder?

HANNA Jij moet haar wegbrengen, had onze moeder gezegd. Jou vertrouwt ze. Dat uitgerekend ik het was die jou moest wegbrengen. Maar toen je in de verte de kliniek zag liggen stond je ineens stil.

HESTER Ik zag prikkeldraad op de muren rond de kliniek.

HANNA Bijna hadden we rechtsomkeert gemaakt.

Ik dacht nog: wat zal je je herinneren als je ontwaakt tussen de muren?

Er zijn daar kundige artsen had moeder gezegd, het is haar enige kans om beter te worden, Hester is geboren met een weeffout in haar geest. Maar toen je de poort zag keek je naar de zwarte ijzers waarmee die beslagen was.

Plotseling pakte je mijn hand beet en vroeg:

HESTER Wat gaan we hier doen?

HANNA Een persoon in een witte jas liet ons binnen. Het knarsen van de sloten zal ik altijd blijven horen.

We liepen door witte gangen, daarna stegen we in een lift omhoog, opnieuw gangen en uiteindelijk de kamer van de geneesheer-directeur. Toen was alles onherroepelijk.

(trekt haar jas aan) Je kunt me altijd bellen, de telefoon staat naast mijn bed.

HESTER Heb je de telefoon aanstaan tijdens je werk?

Hier kan iedereen horen wat ik zeg.

(kijkt om zich heen) Als ik met jou wil telefoneren moet ik op de wc gaan zitten met de telefoondraad tussen de deur door, dan kunnen ze me tenminste niet horen. Toch liepen ze op de gang te schreeuwen dat ik op moest houden. Het

zijn allemaal tirannieke wijven hier. Ik mag niet eens een glaasje sherry drinken.

Gisteravond probeerde ik weg te komen. Ik was zo wanhopig dat ik eruit ben gelopen. Achteraf voelde ik me schuldig want ze hebben een uur naar me lopen zoeken. Ze begrepen niet waarom ik het niet even had gezegd. Maar dan had het natuurlijk niet gemogen.

(Hanna zoekt haar tas.)

Weet je dat ze zich hier ophangen aan de bomen? Je gelooft me niet, hè? Ik zei tegen de therapeuten: weten jullie wat je moet doen? Jullie

moeten vier gekleurde stroppen in de bomen
hangen met een groot bord erbij:

ER ZIJN NOG VIER

WACHTENDEN VOOR U

HANNA Je bent nog altijd even gek.

HESTER Daarom zit ik ook hier.

(heeft moeite haar gevoelens onder woorden te brengen) Soms is het of er een film in mijn hoofd wordt afgedraaid en dan zie ik dingen waaraan ik de laatste jaren nooit meer heb gedacht.

(Hanna haalt een fotoalbum tevoorschijn. Samen bekijken ze foto's uit hun verleden.)

(leeft op) Ons huis. Ik ruik de duffe lucht van stof en muizen. *(handen voor haar ogen)*

Tussen deze muren hebben onze kinderstemmen geklonken.

HANNA Ik herinner mij de nachten waarin plotseling jouw twee kleine handen zichtbaar werden in het licht van het bedlampje. Handen die zich om het hek van mijn kinderledikant klemden. *(Ze geniet van de herinnering.)* Dan trok je je aan het hek omhoog, je werkte er een been overheen, er volgde een tweede been, daarna gevolgd door je hele lichaam in je witte nachtpon en je lachend bij mij in bed tuimelde. Op de vloer tekende jij een reusachtige rode hand. De vingers waren gespreid.

HESTER Toen was het nog een waarschuwende hand: wie hier binnengaat overtreedt de wet.
(bekijkt foto) Hoeveel uren hebben wij daar samen doorgebracht? Jij en ik, Hanna en Hester: de twee H's. Zo noemden onze ouders ons.

HANNA Jij was de architect, ik je schildersknechtje. Wekenlang hebben we eraan gewerkt om de muren te beschilderen.
Jij verfde de spiegel rood, met daarin kleine geniepige raampjes.

HESTER *(in paniek)* Onze spiegel... is die er nog?
Ik durf niet in een spiegel te kijken.
Soms denk ik: ik lijk op zo'n vrouw zoals Magritte geschilderd heeft, zo'n surrealistisch

bloot mens met een wekker in haar buik. De realistische schilders hebben ons altijd voor de gek gehouden, die laten ons alleen de buitenkant zien. Maar wat zijn we anders dan sexmachines met schuldcomplexen.

HANNA Via die spiegel kon je iedereen in de tuin bespieden. Mij zag je dan lopen met onze tamme kraai achter me aan. Je hele leven ben je in dat spiegelglas blijven kijken.

(Plotseling verdringt het verleden de realiteit van nu.)

HESTER Er lopen barsten door het glas. Daardoor is mijn gezicht in scherven opgedeeld. Als ik

mijn hoofd heen en weer beweeg dan breekt – op de breukvlakken – mijn gezicht in tweeën.

(vindt het grappig) Ineens mis ik een oog of wordt mijn neus verdonkeremaand.

HANNA *(haalt foto's tevoorschijn)* Foto's van een kinderfeestje. Jullie hadden je verkleed, jij had je verkleed als goochelaar. *(geeft de foto aan Hester)* Er zit een gat in. Je hebt jezelf eruit geknipt. Waarom deed je dat?

Je had toen nog lang haar. Kort daarna sneed je je lange haar af met het scheermes van vader omdat je een jongen wilde zijn.

De psychiater zegt dat je een lekgeslagen ego hebt, zo noemt hij dat.

‘Niet tegen mama zeggen, dan doe je haar verdriet’. Dat zei onze vader tegen je. Je had beter onder een trein kunnen komen.

Er is veel gebeurd, maar de dingen die gebeuren beginnen niet met een begin of een einde, ze vertakken zich naar alle kanten.

HESTER Herinner je je nog onze kinderstoeltjes?

Daar zaten we op met de hoofden naar elkaar toe zodat onze neuzen elkaar raakten. Ik warmde me aan jou. Warmde jij je ook aan mij?

HANNA Jij zat te schrijven in het handschrift dat je van onze moeder hebt gekregen. Met die nadrukkelijke halen naar boven en naar beneden. En met die curieuze letter d – misschien

afkomstig van onze grootmoeder die een Duitse was.

Opeens trad er een storing op in de letters die jij schreef.

HESTER De letters gingen naar achteren hellen.

HANNA Het krassen van je pen had plotseling een ander ritme gekregen.

(Hester kijkt omhoog, haar ogen halfdicht met een flonkering van spot.)

HESTER Ze vielen allemaal achterover, die letters van mij.

Ze worstelden. Met tegenwind... Die stomme letters, ze konden zich niet op de been houden.

(Plotseling beginnen ze te lachen. Hanna pakt Hester beet. Dan rukt Hester zich los, hoofd in haar handen.)

HANNA Wat heb je?

HESTER Ik ben hopeloos.

Ik wil weg uit deze kliniek, omdat ik bang ben mijn identiteit te verliezen.

Laatst zag ik op de tv een rotfilmpje, over een jongen die verslaafd was aan heroïne en die ging dood, maar zijn vriendin ging weg, die bleef niet

bij hem. Zul jij bij me blijven? Dat ze niet bij je blijven als je dood gaat, dat vind ik het ergst.

HANNA (*pakt Hesters hand*) Je hand is ijskoud. Ik voel het verzet van je vingers.

HESTER (*rukt zich los, geïrriteerd*) De laatste tijd heb ik nergens meer zin in, behalve in woedend zijn en me ongelukkig voelen. Ik voel dat ik niet meer mezelf kan zijn – jezelf? Wie is dat, ben ik dat? Ik kijk, ik loop. Ik doe maar wat, maar ik doe niet wat ik wil. Of wil ik niks?

(*plotseling tegen Hanna*) Is het waar dat je door je omgeving gevormd wordt? Dan zit ik – als dat waar is – in de verkeerde omgeving.

(grijpt naar haar hoofd) Ik kan niet eens in woorden denken. Bij elkaar geraapt voel ik me, er zit geen logica in.

HANNA *(begint de tas uit te pakken)* Waarom zie je jezelf niet zoals anderen je zien? Het wordt tijd dat je je verleden loslaat. *(windt zich op)* Jij laat je niet alleen tiranniseren door wat er is gebeurd, je tiranniseert ook ons er mee, je zwelgt erin.

Waarom weiger je mee te werken aan een genezingsproces? Wanneer hou je daar eens mee op? Met slachtoffer spelen.

(Hester sluit zich op in zichzelf.)

Je zou jezelf eens moeten zien zitten, je had actrice moeten worden, de rol van Ophelia is je op het lijf geschreven. Het zielige kind dat zich laat bedriegen door prins Hamlet en die zich van ellende in het water stort. Verzet je, je hebt een heel leven voor je, je hebt talent gekregen om te schilderen. Maar wat doe je ermee?

(geëmotioneerd) Vergeet wat er is gebeurd. Hoe oud ben je? Je kunt een man krijgen, kinderen.

Hanna is gaan zitten.

HANNA Hoe oud was ik toen Hester de eerste verschijnselen van schizofrenie begon te vertonen? Misschien was ik nog maar zeven en dacht ik dat haar rare gedrag gewoon spel was. Soms gingen Hester en ik met onze moeder winkelen, we hadden nieuwe jurken en schoenen nodig.

Op zulke ogenblikken kon Hester plotseling van gedrag veranderen: dan ging ze in het kledingmagazijn voor de spiegel staan en wees naar

haar beeld in het glas: het was duidelijk dat ze daarin iemand anders zag. Dan verklaarde ze dat ze een broek en voetbalschoenen wou hebben.

Ik riep, ik wil ook voetbalschoenen maar meteen kreeg ik van onze moeder een draai om m'n oren. Hester kreeg geen klappen, die werd meegetroond uit de winkel waar iedereen ons verbouwereerd nakeek.

Op een avond hoorde ik achter de slaapkamerdeur van mijn ouders een heftige woordenwisseling.

Vader zei dat Hester ziek was.

Hester ziek? Ze ging toch gewoon naar school? Ik hoorde moeders stem zeggen: Hester is niet *abnormaal*. Hester is buitengewoon begaafd,

alleen kan ze spel en werkelijkheid niet uit elkaar houden.

Hester, Hanna

HANNA Herinner je je nog die onzalige Kerstmis?
Grootvader was bij ons gekomen om het feest
mee te vieren.

HESTER In de woonkamer stond de kerstboom.
Een Douglasspar uit ons eigen bos.

HANNA Die had jij mogen uitkiezen.
Grootvader had gezegd dat dit de mooiste
kerstboom was die hij ooit in z'n leven had
gezien.

We hadden gezongen en kaarsen aangestoken in de boom.

HESTER Toen klom ik bij grootvader op schoot. Ik nestelde me tegen hem aan en streek met mijn hand over zijn gezicht.

(paniek) Ineens sprong ik van zijn schoot af, rende naar moeder en riep, opa gaat dood, opa gaat dood! Ik voelde z'n doodskop. Maar vader stond op en zei: welnee, iedereen heeft zo'n doodskop onder z'n huid. Voel je eigen gezicht, kom hier en voel het mijne.

Hij leidde mijn hand over zijn gezicht. Maar ik rukte me van hem los en vluchtte de kamer uit.

De volgende dag kreeg grootvader een hartstilstand en was op slag dood.

HANNA Jouw vingertoppen, zei je, die hadden grootvader doodgemaakt.

HESTER Mijn vingertoppen hebben grootvader doodgemaakt. Dat zei ik.

Iedere vogel heeft zijn eigen manier van vliegen, had grootvader gezegd. Meeuwen vliegen op de ene manier, zwaluwen op een andere, mussen fladderen maar wat. Maar wie het mooiste vliegt, dat is de adelaar.

HANNA En geesten? Dat vroeg jij.

HESTER Geesten vliegen niet, zei grootvader, die
zijn er opeens. De lucht verdikt zich en in die
mistige lucht staat er opeens een geest.

(Ver weg klinkt een ijl deuntje. Hanna vertrekt.)

Hester

HESTER Grootvader had een vogel voor me meegebracht. Een uil om mee te spelen. Hij had het dier uit het nest gehaald toen de ouders niet meer kwamen opdagen. Voor jou, dat zei hij. Soms fladderde de uil door het huis maar daar werd een einde aan gemaakt toen hij behangsel met zijn snavel probeerde los te trekken. Soms praatte ik met het beest, een paar klanken waren al genoeg, ik hoefde maar met mijn lippen te bewegen of we kregen al contact met elkaar.

Hij kon allerlei geluiden nabootsen, zelfs gehinnik van een paard. Behalve als vader in zijn buurt kwam dan kneep hij zijn ogen dicht en liet hij een zacht gegil horen.

Op een keer zette ik een spiegel voor hem neer.

Hij bekeek zichzelf en wreef met zijn kop tegen het glas en brabbelde wat tegen zijn spiegelbeeld.

Een enkele maal vloog hij naar mijn vensterbank en dan zaten we een hele tijd naar elkaar te

kijken, ieder aan een andere kant van het glas, maar als het te lang duurde voor ik hem

binnenliet begon hij ongeduldig met zijn snavel tegen het raam te tikken. Als ik het raam

openschoof, dan wipte hij naar binnen om zich op mijn hoofdkussen te installeren. Soms had hij een

slecht humeur en trok hij zijn veren diep over zijn ogen.

Op een middag kwam hij aangewaggeld omdat een jager op hem geschoten had. Aan één kant leek hij verlamd, hij maakte een tollende wiekslag. Ik stak mijn hand uit maar hij begon mij te pikken. Van angst was zijn pupil heel klein geworden.

Voorzichtig sloot ik mijn hand om zijn rug en tilde hem op. Hij pikte niet meer, ik voelde zijn warmte tegen mijn huid. Ik ga je redden, zei ik. Ik wurmde mijn bloes open en schoof hem tegen mijn naakte huid.

Plotseling beet hij me in de borst. Hij liet niet los, het leek alsof hij aan mijn tepel zoog, mijn bloed

wilde drinken, alsof we door de pijn met elkaar verbonden waren.

Ineens stond grootvader naast me. Hij schudde me bij mijn schouders heen en weer. Toen scheurde hij mijn bloes open, die was met bloed besmeurd. Hij hield mijn uil aan een vleugel bungelend omhoog. Dat beest is dood, zei hij, zie je dat niet? De kop van mijn vogel bengelde voor mijn gezicht, het oog met een doorzichtig vlies gesloten.

Hanna komt op. Ze neemt alle tijd en begint haar jas uit te trekken. Ze heeft een tas bij zich waarin een fles wijn verborgen zit.

HANNA Vertel eens wat je vannacht hebt gedroomd?

HESTER Ik droom niet.

HANNA Je zei dat je altijd bang was om te dromen.

HESTER Mijn dromen zijn echt gebeurd.

HANNA Hoe komt het dat je bang bent om te dromen wat echt is gebeurd?

HESTER Het kwam door die hondenhalsband. Die zag ik hangen aan het hek bij de schuur. De gesp zat nog vast maar er zat geen hond meer in. Dat deed me aan een strop denken. Ik heb ook wel over verdrinken gedacht. Om je te verdrinken heb je niet langer dan vijf minuten nodig, niet langer dan het koken van een ei, maar hangen gaat sneller.

(Hester houdt haar handen voor haar ogen.)

Ik droomde dat ik ter dood werd veroordeeld.

Ik moest worden gehangen.

HANNA Had je iets misdaan?

HESTER Nee. Ik was geen verrader, het was niet eens oorlog. Ben je per definitie schuldig omdat je bestaat?

HANNA Niemand is van nature schuldig.

HESTER Ik zei tegen vader dat hij mijn lichaam mocht hebben. En waar hij het zou kunnen vinden. Waar en hoe laat. Want zo is de procedure bij executies. De familieleden mogen het lijk later komen ophalen.

Een jury had mij ter dood veroordeeld en ik moest zelf het vonnis voltrekken. De juryleden zaten op een lange rij.

Ik herkende ze stuk voor stuk: de meisjes uit mijn klas. Ze wisten dat niet ik schuldig was, maar HIJ.

Toch hielden ze allemaal hun duim naar beneden. Ik begreep dat ík schuldig was bevonden. Ik rende de gangen door, een trap op naar de bovenste verdieping. En daar op zolder, aan de hanenbalk, hing diezelfde lege hondenhalsband.

(Via herinneringen probeert Hanna haar zuster op te beuren.)

HANNA Herinner jij je nog hoe wij stiekem naar de garage slopen waar de auto's van vader stonden?

Daar stonden de drie Sleeping Beauty's.

Papa was verslingerd aan zijn auto's. Die monsters kregen meer aandacht van hem dan wij, zijn kinderen.

HESTER Dit zijn mijn Rolls-Roycen, zei hij.

Die daar, dat is de eerste Rolls-Royce die ooit werd gebouwd, die stamt uit 1911.

HANNA Geen idee wat er later met die auto's is gebeurd. Waarschijnlijk heeft mama ze na z'n dood van de hand gedaan.

(Hanna haalt een fles wijn en glaasjes uit haar tas tevoorschijn.)

De laatste Rolls die vader kocht was van Marlene Dietrich geweest.

HESTER We noemden dat exemplaar Silver Cloud.

HANNA (*ineens herinnert ze zich*) Jij maakte er een tekening van.

HANNA Wanneer wij ons verveelden slopen we naar de garage. Daar klauterden we, via de hoge treeplank, de Rolls binnen.

HESTER In een oogwenk verplaatsten wij ons naar een exotisch land. (*Enthousiasme neemt bezit van beide meisjes.*) Op gitzwarte paarden draafden we door de woestijn.

HANNA En dan werden we overvallen door rovers.

HANNA EN HESTER (*door elkaar*) Die bonden ons vast aan een boom en toen galoppeerden ze weg op onze paarden. Tot ze stippen werden aan de horizon.

HANNA Herinner je je hoe we soms meereden in de optocht voor oldtimers?

HESTER (*geniet van de herinnering*) Alsof we op de rug van een olifant zaten, zo keken we neer op de voorbijgangers.

HANNA Jij had je lippen rood gestift, je zag er met je lange haren uit als een filmster.

Jij schonk jezelf een glas wijn in uit het barretje van Silver Cloud en je hief dat triomfantelijk naar de toeschouwers. Maar door het schokken van de Rolls viel er wijn op je jurk. De wijnvlekken kleurden de bloemen op je jurk rood.

HESTER *(als in trance)* Zo was het niet.

De wijn maakte nieuwe bloemen, waardoor twee landschappen – door elkaar – op mijn jurk verschenen. *(staat ineens op)* Of was dat iets dat gebeurde in een film?

HANNA Plotseling raakte jij in paniek. Je maakte een beweging alsof je je met glas wijn en al uit de

auto wilde storten. Omdat Dietrich dat ook had gedaan? Je zou met een smak uit de Rolls zijn getuimeld als moeder je niet op het laatste moment had beetgepakt – bij je wijnbloemenjurk.

HESTER Silver Cloud was perfect.

HANNA (*lacht*) Alleen de remmen, die deden het niet zo goed. Pa haalde de Rolls geregeld uit elkaar.

HESTER Hij was trots op zijn monteurs kwaliteiten.

HANNA Maar uiteindelijk besloot hij altijd een zware steen mee te nemen. En wanneer hij op de

rem trapte moest een van ons snel uitstappen: om die steen voor de wielen te leggen.

HESTER Op die fatale dag lieten de remmen het afweten.

HANNA Wij waren er niet om de steen neer te leggen.

HESTER En Silver Cloud schoot – als door de duivel bezeten – de helling af naar beneden. Daar botste hij tegen een wagen met bouwmetaal om vervolgens, op zijn kant, regelrecht het water in te duiken.

(loopt naar haar tas) Ik heb nog iets voor je meegebracht. Iets speciaals. *(overhandigt Hester een pakje; die opent het)*

Dan hoef je niet alles aan de psychiater te vertellen.

HESTER Een dagboek? Ik heb liever dat je een nachtboek voor me meeneemt.

Gisteren kwam ik te laat aan tafel omdat ik met een andere patiënt had zitten praten.

De hoofdzuster zei: voor straf krijg je vanavond geen librium.

Nou heb ik nog librium van mezelf, dus mij heeft ze er niet mee. Maar dat voortdurend iets MOET.

Op DAT of DAT TIJDSTIP.

(zit met opgetrokken knieën op de grond) Ik trek altijd twee pyjama's over elkaar aan. Iedere avond wikkel ik me in een oude sprei, als in een cocon, heel stijf, zodat hij mij niet zal kunnen vinden. Door alle muren resoneert zijn stap ook al loopt hij op blote voeten.

HANNA Wie loopt er op blote voeten?

HESTER Nachtslangen. Die dolen 's nachts rond.

Je moet jezelf injecteren tegen het gif.

Met de punt van mijn schaar maakte ik een rode kerf in mijn pols. Niet erg diep. Ik ging naar de badkamer om het bloed af te wassen.

(Ze toont Hanna haar pols.)

Ik zag het bloed wegwaaiëren in het water.

Daarna ging ik gewoon naar beneden om een boterham met pindakaas te eten. Pindakaas en bloed.

HANNA Met diezelfde schaar maakte jij daarna een kleine wond in mijn pols.

HESTER Ik bracht jouw pols naar mijn mond en zoog het bloed eruit. Jij zei: deze dag moeten we ons altijd blijven herinneren. Nu zijn we allebei ingeënt tegen verdriet.

(Hanna vertrekt.

*Opnieuw wordt muziek hoorbaar die later in
verschillende variaties zal terugkeren.*

*Monotone klanken zijn het die zich obsessief
lijken te herhalen.)*

(muziek. lichtwijziging)

WINTER

8

Hester zit op de grond.

HESTER Opeens is het winter. Hoelang is het geleden dat ik buiten ben geweest?

Vorige week zeiden ze tegen me: je moet rust hebben, we gaan die gedachten van jou een tijdje stilleggen.

Hoe dan? vroeg ik. Jij gaat je lekker ontspannen, zei de psychiater. Wat gaan ze met me uitspoken, dacht ik.

Ze willen me een slaapkuur laten doen. Er wordt hier met je gedaan. De psychiater weet zelf ook niet wat hij aan het doen is. Maar hij zei: Daar gaat het niet om. Het gaat om het resultaat.

Je wordt een tunnel in geduwd. Ze zeggen: aan het einde is een lichtje. Als je er doorheen komt ben je gered.

Maar altijd is er die zwarte tape, die al mijn woorden opzuigt. Alles wat ik zeg tijdens die slaapkuur leggen ze vast, dan kunnen ze dat later bestuderen. Je hoort dat apparaat suizen, het slurpt mijn woorden op. Het is verstikkend alsof ik onder ingestort zand lig.

(stilte)

(verontrust) Een droom die telkens terugkomt: een kleine wolk – niet groter dan een inktvlek – verschijnt achter ons huis. In mijn droom denk ik dat ik droom, maar dan beseft ik dat de droom werkelijk is. Ik zie dat de wolk groter wordt, en al gauw begint het te regenen en bliksemen. Het water kolkt als een rivier van de bergen naar beneden en in een oogwenk is de grond doorweekt.

Ineens herinner ik me dat ik een baby heb en dat ik mijn kind alleen heb achtergelaten. Ik probeer naar huis te rennen maar mijn benen weigeren, ik krijg geen beweging in mijn voeten, ze glijden onder me vandaan en blijven in de modder steken.

Ik begin over de grond te kruipen tot ik het huis bereikt heb, dan zie ik mijn kind in zijn wieg in het water drijven, niets van hem beweegt, zijn lijfje schommelt traag in de wieg die tot de rand is gevuld met water. Het lijkt of zijn ogen nog kijken. Ik til mijn kind uit de wieg, leg hem met zijn gezicht naar beneden over mijn knieën en begin met mijn handen op zijn rug te roffelen. Ik moet zijn leven terugkloppen in zijn lijfje. Maar ik krijg geen beweging in het slappe lijfje. Ik druk mijn mond op zijn blauwe mondje om lucht bij hem naar binnen te blazen, om mijn leven in het zijne over te hevelen.

Hoe lang ik daar met mijn dode kind in mijn armen heb gezeten weet ik niet.

Hester, Hanna

Hanna heeft – zoals altijd – iets meegebracht uit de buitenwereld. Ditmaal is het een map met tekeningen die Hester vroeger heeft gemaakt.

Hanna bladert in de map met tekeningen.

HANNA De psychiater zegt dat je je teveel voor hem afsluit. Het lijkt wel of je bang voor hem bent.

HESTER Alle mensen hier zijn bang. Er is een meisje dat niet durft te plassen als de deur dicht

is. Ik zat op de wc en ik liet de deur openstaan. Gewoon omdat we dat thuis ook zo gewend zijn. Toen zij dat zag was ze stomverbaasd, dat je de deur zomaar open kon laten staan. En ik zei: ga jij maar, dan laat je de deur op een kier en ik blijf buiten staan wachten.

HANNA Waar ben je bang voor?

HESTER Voor de angst. Maar mijn angst is stom, die gaat zitten in de stoel waarin ik zit, staat op als ik opsta.

HANNA Je moet proberen mee te werken. We gaan hier niet allemaal op onze knieën liggen om jou in leven te houden. We zijn er om jou te helpen,

maar jij moet meewerken. Je bent sterk maar je gebruikt je kracht verkeerd, je richt die tegen jezelf.

HESTER (*verward*) *What is done cannot be undone.* Is dat niet uit Macbeth?

HANNA Macbeth werd omringd door mensen die het slecht met hem voorhadden. Soms denk ik dat jij je gevoel op een verkeerde manier gebruikt.

HESTER Alles voelen is erg, maar niets voelen, dat is verschrikkelijk.

(Ze begint haar handen tegen elkaar te wrijven.)

Dat doe ik steeds, mijn handen afvegen.

Net als Lady Macbeth.

Ik ben smerig, ik kan niet meer schoon worden –
ik moet mijn buik met ijs schoonbranden,
dichtbranden. Ik wil in ijskoud water staan.

(Ze maakt schrobbewegingen.)

Ik wil niet dat ook maar het minste in mij
wakker wordt, geen enkele herinnering.

Maar steeds komt alles terug. De bruutheid
waarmee hij mij aanraakt. En mijn lichaam dat
ondanks alles antwoord geeft.

Ze moeten terug. Terug onder mijn ribben.

Weg, weg.

HANNA Er is niets verkeerd aan je lichaam.

Waarom zou je er niet trots op zijn?

HESTER Hij zegt: dat worden mooie tieten.

Ze moeten weg.

HANNA Wie heeft dat gezegd?

(Hester wikkelt haar borsten in.)

HESTER De handen mogen ze niet vinden.

(huivert) Mijn lichaam is zo eigenmachtig

geworden, ik heb er geen zeggenschap meer over,

het gaat zitten en weer staan, mijn handen grijpen

naar mijn hoofd. Daar in die schedel, daar zit de
kwelling.

*(Hanna haalt een tekening uit de map
tevoorschijn.)*

HANNA Mag ik zien wat je geschilderd hebt?

HESTER Ik schilder niet meer.

HANNA Je hebt verf aan je handen.

HESTER Dat is van eerder.

HANNA Wat schilderde je eerder?

HESTER Een vulkaan. Verdronken dieren.

(Ze rolt vellen papier uit.)

HANNA Kun je alles schilderen wat je maar wilt?

HESTER Ik moet mezelf eerst leegmaken.

HANNA Wat zijn dat?

HESTER Bloemen. Vleesbloemen.

HANNA Jouw bloemen zijn verlept.

HESTER Eerst waren ze niet verlept. Niemand heeft ze water gegeven.

HANNA Zou je wat jij geschilderd hebt willen tentoonstellen?

HESTER Hoeft niemand te zien.

HANNA Heb je een doel voor ogen als je gaat schilderen?

HESTER Soms ga ik uit van een vlek. De vlek zelf zoekt een inhoud, de dingen ontstaan buiten mij om.

HANNA Wat is dat daar?

HESTER Een schip. Met een man.
Dat daar is Job op de mestvaalt.

HANNA Hij heeft een geweldige erectie.

HESTER Haal ik er wel weer vanaf.

HANNA Is dat een drenkeling, daar naast die boot?

HESTER Die is dood. Verzopen in het water. Zijn vlees wordt door de vissen uit elkaar getrokken. Zo zou ik dood willen gaan. In het water m'n lichaam achterlaten. Kan het door de vissen worden opgevreten. Heb ik toch nog een goede dienst bewezen.

HANNA En waarom die spiegel?

HESTER (*geïrriteerd*) Het is een blinde spiegel. Een spiegel die naar binnen kijkt.

Iedere dag verlies ik een stukje van mijn hersenen. Ik ben bang dat ik gek ga worden.

Ik wil niet dat iemand mij in deze toestand ziet.

HANNA Vanochtend had ik een gesprek met je psychiater. Uw zuster is een bijzonder geval, dat zei de psychiater tegen me.

HESTER Hij denkt dat ik geestelijk gestoord ben.

HANNA Hij noemt het anders: uw zuster is een psychiatrische patiënt. Of, om het exacter uit te drukken: uw zuster is traumatisch gestoord. Ik vroeg: hebt u enig idee over de oorzaak van haar

ziekte? Maar hij zei: zolang we de oorzaak van haar ziekte niet kennen is er veel waarover wij in het duister tasten. Uitvoerig legde hij mij een en ander uit: het gedrag van volwassenen wordt in hoge mate bepaald door ervaringen in de vroege kinderjaren. Zolang we die niet kennen moeten we voorzichtig zijn met het trekken van conclusies.

Tenslotte bedankte hij me. Letterlijk zei hij: ik heb veel van uw zuster geleerd. Zelden heb ik zo'n intelligente patiënt meegemaakt, iemand die zo helder alles beredeneren kan en die toch zo ziek is.

(stilte)

HESTER Laatst vertelde ik hem dat ik gedroomd had dat ik met een dikke buik rondliep. Ik zei dat ik – in mijn droom – mijn kut vasthield om het kind te verhinderen eruit te komen. Hij zei: dat soort droom kennen we. Het betekent dat je jezelf wilt baren omdat je de ‘ik’ die jij bent, bent kwijtgeraakt.

HANNA Dat zegt de psychoanalyse.

HESTER Het is het kind van mijn vader. Dat zei ik. Maar de psychiater probeerde me duidelijk te maken dat dit een wensdroom is. Dat heel veel meisjes fantaseren dat ze een kind van hun vader krijgen.

HANNA (*zoekt een speciale tekening*) Tegen mij zei hij: ik heb veel bewondering voor uw zuster. Uw zuster heeft een onbegrensde fantasie. Dat komt meer voor bij kunstenaars. Uw zuster heeft van haar schizofrenie een kunstwerk gemaakt. Hij voegde er aan toe dat hij met plezier een van je tekeningen aan de muur zou willen hangen.

(Samen bestuderen ze de tekening.)

Een embryo met een zwarte dolk door het lichaampje gestoken. Wat betekent het?

HESTER Dat kind moet gestraft.

HANNA Ik vroeg aan de psychiater: waar komt die vreemde fantasie vandaan? Een lekgeslagen ego, zei hij. Zo noemen wij dat. En ik weer: maar waar komt zo'n lekgeslagen ego vandaan?

Daar ben ik, samen met mijn collega's, juist naar op zoek.

(Muziek. Hanna vertrekt.)

Hester kijkt terug.

HESTER Wie was ik toen ik twaalf was?

Dat is de vraag die de psychiater mij stelde.

Ik zat daar en voelde hoe zweetdruppels op mijn voorhoofd ontstonden, het leek alsof een diepzeecamera in mijn binnenste een nooit eerder geëxploreerd gebied in kaart bracht.

Ik voelde mijn vaders armen om me heen. Ik werd weggeplukt uit mijn slaap en naar het grote bed gebracht. Wil je vannacht bij papa slapen? Ik ben zo alleen nu mama weg is, het is zo'n koud

leeg bed. Zullen we het samen gezellig maken, poes?

Ik was nooit meer bij papa in bed geweest sedert ik een jaar of drie was, ik lachte een beetje, ik wist niet goed wat ik ervan moest vinden. Hij legde mij in zijn bed en ik voelde zijn harde benen tegen me aandrukken en zijn grote handen die aan mijn nachtponnetje frummelden om dat over mijn hoofd te trekken. Plotseling was het alsof hij helemaal mijn papa niet was maar een vreemd snuffelend dier.

Eerst was ik zo verbaasd dat ik het liet gebeuren, zoals dat gebeurt wanneer je bij de dokter bent die je gezegd heeft je broekje uit te trekken en daarna met zijn hand over je blote vel gaat zonder dat je weet waartoe dat dient. Jij bent

klein en die man is groot en weet wat hij doet...
dus liet ik het gebeuren.

(Hester zoekt tussen de vellen papier.)

Inwendig rolde de film voort, *(spreekt snel)*
inwendig schreeuwde ik dat het niet waar was,
probeerde ik mezelf gerust te stellen dat ik een
gewoon meisje was als ieder ander, dat de man
die mij vragen stelde niets met mij te maken had
en ik zei opeens: mijn vader is dood.

II

Hanna heeft bloemen meegebracht en begint die uit te pakken. Het zijn kunstbloemen.

HESTER Hoe is moeder eronder? Vraagt ze ooit naar mij?

HANNA Moeder sluit zich af.

HESTER Als een oester, net als ik.

HANNA Een oester noem je haar? Mocht ze willen. Ik heb teveel eerbied voor dieren.

Liefde? Ze weet niet wat dat betekent. Was ze teleurgesteld in het leven? En wij dan? Verbitterd was ze, maar waarover? Over haar man, haar huwelijk? In plaats van haar pantser te laten vallen verkoos ze de leugen.

HESTER Ze koos ervoor mij te beschermen.

HANNA Ze koos ervoor haar man te beschermen. Dat is de waarheid. Die psychiater van jou die bladert maar wat in zijn studieboeken, hij denkt dat jij in zijn encyclopedie staat afgebeeld. Zoekt hij naar de waarheid? Er bestaat geen waarheid, dat is een hersenkronkel in de schedel van die man. En onze

vader hadden ze rattenkruid moeten geven, dat had onze moeder door zijn pap moeten roeren. Onze moeder werd geobsedeerd door goed gedrag. Door fatsoen. Maar fatsoen van wie?

HESTER Jij bent jaloers. Ben jij jaloers?

HANNA Ja, ik ben jaloers. Omdat jij nog altijd gelooft in het sprookje van onze liefhebbende moeder. Omdat jij niet onder ogen wilt zien wat heeft plaatsgevonden. Je wilt de orde niet verstoren, maar ons gezin was één bedrieglijke wanorde.

En moeder keek poeslief toe, in plaats van haar klauwen uit te slaan. Toen jij een keer je hand tegen haar wou opheffen trommelde ze

ogenblikkelijk vader op. Meteen werd een vergadering belegd, een familieraad.

Hoe kon je denken dat hij van je hield? Liefde?

Dat woord moeten ze in ons gezin nog uitvinden.

En het ergste van alles: moeder heeft het allemaal laten gebeuren.

(Hester zwijgt. Dan begint ze tekenvellen te ontrollen die Hanna heeft meegebracht.

Hester schildert. Hanna kijkt toe.)

HANNA Geloof jij dat mensen een ziel hebben?

HESTER Ik begin te geloven dat het leven geen zin heeft.

HANNA Herinner jij je nog dat je een exemplaar van de bijbel van grootvader kreeg? Op je achttiende verjaardag?

HESTER Ik zie nog de kaarten voor me van het Heilige Land. De Dode Zee was lichtblauw. Als ik ernaar keek kreeg ik al dorst. Ik zei tegen mezelf, daar gaan we zwemmen. We zullen er gelukkig zijn.

(stilte)

HANNA Wat schilder je daar?

HESTER Een boom.

HANNA Wat is het?

HESTER Een treurwilg.

HANNA Hij lijkt wel dood.

HESTER Uitgetreurd.

HANNA *(bekijkt een tekening)* Wat zijn dat?

HESTER Meeuwen.

HANNA En daar, aan de horizon?

HESTER Golven. De meeuwen vliegen boven de zee. Ze gaan dood.

(gaat op zoek naar drankfles) De dood is net als de liefde.

HANNA Misschien hopen ze op een voortbestaan na hun dood.

HESTER *(drinkt)* Soms voel ik me een robot. Een machine, die je kunt manipuleren.

Machines gaan ook dood. Of gaan die alleen maar kapot? Ik zou net zo goed een kip kunnen zijn.

Voor een kippenfokker bestaat er geen enkel verschil tussen de ene kip en de andere kip.

Behalve het gewicht dan. Kippen worden niet gedood, die worden geruimd.

Mensen gaan niet ineens dood, die sterven stukje bij beetje.

Behalve als je onder de guillotine ligt. Ze hebben daar experimenten mee gedaan. Daar sterven al je zintuigen ineens af: je gezichtsvermogen, het gehoor, misschien blijven de geuren nog even bij je. En dan dooft je brein. Of je droomt dat je brein uitdooft.

(Hanna is bezig de bloemen in een leeg verfblik te zetten.)

HESTER *(provocerend)* Vertel eens. Wat doe je zoal de hele dag? Werk je? Studeer je?

HANNA Al deze maanden heb ik me alleen met jou bezig gehouden. Ik heb nauwelijks nog een eigen leven.

HESTER (*uitdagend*) Je kunt mijn levensgeschiedenis opschrijven. Een mooi werkje als alles voorbij is. Waarom schrijf je geen boek over mij?

HANNA (*lacht*) Een noodlotsdrama.

HESTER (*heft het glas*) Op je boek, op je succes! Of heb je stiekem allang aantekeningen over me gemaakt? Over wat er met mij gebeurt hier? Geniet je daarvan? Wist je dat het een afwijking was om te genieten van iets waar normale mensen van moeten kotsen? Maar misschien ben jij wel een genie en moet ik blij zijn met wat je schrijft. Je moet natuurlijk wel eerst een goed slot hebben. (*zoekt verftubes bij elkaar*) Ik

waarschuw je: je schrijft alleen op wat er werkelijk is gebeurd. Hou je aan de feiten.

HANNA Journalisten vermelden alleen feiten.

Maar als schrijver moet je proberen achter de feiten te komen. Net als een schilder moet je een VISIE hebben. Achter ieder ding staan weer andere dingen. Het heeft geen enkele zin als je die loskoppelt van de rest. Maar waar bestaat die uit, de rest?

HESTER (*zit op de grond, geobsedeerd*) Je moet mijn haar beschrijven. De kleur van mijn haar. Mijn handen. Hoe die eruit zien. Deze kamer. Dit is mijn wereld. Een wereld van witte muren, van reglementen, van nummers.

Heb je wel precies opgeschreven hoe lang ik hier al zit? Hoeveel dagen? Hoeveel andere vrouwen hier opgesloten zitten? Ik heb uitgerekend dat ik hier precies 82 dagen zit opgesloten. Noteer dat. Alles moet je noteren. Vertel ze daarbuiten dat wij hier binnen deze muren niet anders zijn dan jullie, alleen zijn wij eerlijker. Wij hebben geen façade nodig.

(bekijkt het gezicht van haar zuster) Je moet nodig met vakantie. Je ruïneert je gezondheid. Ik wacht wel op je.

(stilte)

Word je nooit eens een keer moe van me?

(Ze loopt naar de muur, op zoek naar iets dat ze verborgen heeft.)

Hoe oud ben ik eigenlijk?

HANNA Wat voor nut heeft het om je daar druk over te maken?

HESTER Als je altijd opgesloten zit vergeet je hoe oud je bent. *(strekt haar hand uit, verbaasd)* Is dit de hand van een jong iemand? *(knijpt in haar arm)* Soms heb ik totaal geen gevoel in mijn linkerarm.

(Ze bukt zich om een doosje op te rapen.)

Ze geven me maar één paracetamol tegelijk.

Terwijl ik er minimaal drie nodig heb. Kun je me niet dat spul bezorgen dat je in je oren stopt? De naam schiet me niet te binnen.

Het is hier soms zo'n herrie.

Er lopen hier boven mijn hoofd duiven in de dakgoot. Het lijkt of die beesten spijkerschoenen aan hebben.

(Samen bekijken ze de kakkerlak die in het doosje zit.)

Wist jij dat de kakkerlak veel ouder is dan de mens? Miljoenen jaren geleden was hij al over de planeet verspreid. Hij voedde zich met bladeren, met hars, zelfs met aarde. Tegenwoordig voedt de kakkerlak zich ook met papier, met rubber, zelfs

met bakeliet, lak of zeep. Net wat ie kan vinden.
Hij is in staat alles in voedsel om te zetten.
Mensen hebben een hekel aan kakkerlakken. Ze
bestrijden hem met alle mogelijke soorten vergif.

HANNA *(neemt het diertje van Hester over)*

Zo'n klein beest, iedereen haat hem.

Hij wordt vergiftigd, uitgerookt, kapot getrapt.

Maar hij geeft niet op.

Best bijzonder, zo'n kruipend machientje, niet
stuk te krijgen.

HESTER Als ik die kakkerlak was dan vrat ik mij
een weg door die verdomde muren
heen. Dan was ik buiten.

(Hanna wil de kakkerlak weer in het doosje stoppen maar laat – in haar onhandigheid – het diertje vallen. Verschrikt springt ze op en vermorzelt de kakkerlak onder haar schoen. Hester verstijft.

Hanna bukt zich in de hoop dat het beestje overleeft.)

(kijkt in de richting van de dode kakkerlak. Na enige ogenblikken) Vreemd. Een dier kent de dood niet. Hij draagt de dood wel in zich, want hij gaat dood. Maar hij kent hem niet. Ze hebben het eeuwige leven tot ze dood gaan.

HANNA Ik zal het straks opruimen.

HESTER Dat doet de zuster wel. Die gooit het restant van mijn kakkerlak in de wc-pot en dan spoelt hij naar zee. Dient ie nog ergens voor.

(Hanna schenkt opnieuw wijn in.)

Geef mij ook maar.

Ik drink, maar het lijkt of de wijn niet in mijn maag terecht komt, of niet ik het ben die drinkt, maar iemand anders. *(morst wijn)*

HANNA Weet je nog dat je wijn morste op je jurk?
Alsof je een bloedvlek had.

HESTER Een rode bloem.

HANNA De mens is het meest weerzinwekkend van alle schepsels.

HESTER Ik heb pijn aan mijn voeten. Die schoenen knellen. Ik weet niet of het aan mijn voeten ligt of aan m'n schoenen.

Dieren doen niet zulke walgelijke dingen als mensen. Kun jij je voorstellen dat dieren concentratiekampen zouden bouwen en anderen zouden doodmartelen? Dat gorilla's de doodstraf zouden uitvinden?

HANNA Die vreten kleinere apen op.

HESTER Om te overleven.

Denk je dat dieren een ziel hebben? Wist je dat ik hele gesprekken voerde met mijn kakkerlak?

(Hester kijkt rond.)

Waar is m'n gitaar gebleven? Ik had toch een gitaar?

(Hanna zoekt in haar tas. Daarin heeft ze een muziekcassette meegebracht die ze Hester wil geven.)

HANNA Ik heb stiekem een cassette recorder meegebracht. Met een paar van jouw lievelingsbandjes. Natuurlijk mag het niet, maar de hoofdzuster heeft toch niets in de gaten. Wil je

muziek horen van Elvis? Of Coltrane? Dit is vlak voor zijn dood opgenomen.

(Ze draait muziek. Ze dansen.)

HANNA Vroeger componeerde je je eigen songs, weet je nog?

HESTER Een beetje meer geluk en ik was net zo beroemd geworden als Elvis Presley.

(Ze zingen:)

Red and green

Green and tangerine

I see them fly

I hear them high

Singing parrots

Bringing April spring

Red and green

Green and tangerine

(praat in zichzelf terwijl Hanna haar voeten masseert) Soms voel ik van tevoren dat er iets mis zal gaan. Gisteren zat ik op de wc en slikte drie aspirines, ik kauwde ze langzaam fijn, ik hou van aspirines. Vader haalde altijd chocola uit de automaat maar ik heb liever aspirines.

(Hester pakt de wijnfles en schenkt haar glas opnieuw vol. Loopt naar de schommel.)

Geloof jij in de hel?

HANNA Ik zie er het nut niet van in.

HESTER Als ik dood ben zal ik veel mensen gelukkig maken en de belastingbetalers zullen tevreden zijn, want die hebben geen zin om mij levenslang te onderhouden, hier in dit gesticht.

HANNA (*lacht*) Ik kan ze geen ongelijk geven.

HESTER (*uitdagend*) Wat vind je van ophangen?
(*haalt een papiertje tevoorschijn waarop ze alle details heeft opgeschreven*) Misschien kan ik me het beste ophangen, kijk, ik heb het stiekem opgezocht in de encyclopedie.

De medische definitie van dood door strop: (*leest*)

'Dood door strop wordt veroorzaakt door:

ten eerste, verstikking.

Teweegebracht door het onderbreken van de ademhaling bij het dichtdrukken van de larynx.

Ten tweede door apoplexie die op de aderen drukt en het bloed verhindert uit het hoofd terug te stromen.

Ten derde door het breken van de halswervels.'

(loopt naar de schommel) Het gaat heel snel.

Je voelt er niks van.

HANNA *(maakt aanstalten om te vertrekken)*

Als je zo praat wil ik niet langer blijven.

HESTER Als ik je niet beval, dan ga je toch weg?

Aan het eind van de gang rechtsaf.

HANNA *(trekt haar jas aan)* Ik kom wel terug als je beter geluimd bent.

HESTER Kun jij doen. Waar ik naar toe ga, daar kan je geen retourtje voor kopen.

(Hanna wil weggaan maar pakt dan een tekening die op de grond ligt. Bestudeert deze terwijl Hester op de schommel zit.)

HANNA Bijzonder, de tekeningen die je de laatste tijd hebt gemaakt. Misschien kun je er mee exposeren?

HESTER Dan word ik net zo beroemd als Frida Kahlo. Alleen moeten de musea nog even wachten.

Schiet je al op met je boek over mij?

HANNA (*geobsedeerd*) Ik probeer al die feiten en leugens en halve waarheden aan elkaar te passen als een mozaïekwerk.

HESTER Beschrijf onze vader. Beschrijf zijn ogen. Z'n begeerte. Z'n benen.

HANNA Z'n benen zijn mismaakt door een ongeluk met de motor. Niet dat ik die benen ooit bloot gezien heb.

HESTER (*in paniek*) Z'n ogen.

HANNA Zwart. Oogleden die iets schuin naar beneden hangen. Soms denk ik dat hij de eenzaamste mens op aarde was. Onbeduidend, je zou hem niet opmerken wanneer je hem op straat tegenkwam. De laatste keer dat ik vader sprak, huilde hij. Hij kroop over de grond en smeekte God om vergiffenis. Maar ik zei: God heeft wel iets anders te doen dan jou vergiffenis te schenken. Hij schreeuwde het uit: Ik heb God nodig.

(lacht) Maar ik ga er vanuit dat God hem niet nodig heeft.

Hoor je wat ik zeg?

HESTER Ik stel er geen belang in.

(stilte)

(wantrouwend) Wat ga je doen als je boek over mij af is?

HANNA Ga ik op reis.

HESTER Kan jij doen. Waarheen je maar wilt.

HANNA Waarheen ik maar wil.

(Hanna raapt schoen op.)

HESTER Zodra ik me opgehangen heb, ben jij VRIJ.

HANNA (*bekijkt de schoen*) Het mooiste vind ik schoenen die een bandje over de wreef hebben. Ik zag een vrouw in de tram die de schoenen van onze moeder aan had. Ik schrok, ik dacht dat zij het zelf was. Maar het waren alleen haar schoenen.

(*bewogen*) Ze hield ervan schoenen te hebben in de kleur van haar jurk. Toen ik een kind was, speelde ik met haar schoenen, ze had er tientallen. Als ze weg was liep ik erin rond, op haar hoge hakken, schoenen roze geverfd of lavendel blauw of smaragd groen met bandjes over de wreef. Dat is onze moeder voor mij: schoenen, schoenen die de meest vreemde wegen gingen, naar danslokalen, naar de markt.

(Hester begint te schommelen.)

HESTER En naar het bed van onze vader. *(pesterig)*
Jullie lijken op elkaar.

HANNA Ik lijk in niets op mijn moeder.

HESTER Als je de psychiaters mag geloven
komt alle ellende van ons soort mensen door DE
MOEDER. Of dat de waarheid is of ingebeeld maakt
niets uit, de ingebeelde waarheid is even waar.
Soms denk ik dat moeder mij met gif gezoogd
heeft toen ze mij de borst gaf.

HANNA Wist je dat ze van pa weg ging omdat hij haar altijd aftuigde?

HESTER *(houdt abrupt op met schommelen. In paniek)* Ik probeer me haar gezicht voor ogen te halen. Ik ben zoveel vergeten... haar stem, haar gezicht. Mijn psychiater had het over moederliefde. Shit. Waarvoor denk je dat ik geleefd heb? Ik heb alleen maar rottigheid meegemaakt.

(Hanna loopt naar de schommel en begint haar zuster te duwen.)

HANNA Dacht je dat jij het patent hebt op rottigheid?

Moeder had een gloeiende hekel aan me toen ik nog een kind was. Ik groeide niet hard genoeg. Op een dag vertelde ik haar iets dat ik gedroomd had, blijkbaar iets obsceens, want ze gaf me een draai om de oren.

Toen keek ze me aan en zei: Ik denk dat jij lesbisch bent, jij klein monster. Ik neem je mee naar de dokter om je een dosis vrouwelijke hormonen te laten inspuiten.

HESTER (*verrast*) Ben jij lesbisch?

HANNA Op een dag zei ik tegen haar: Ik heb goed nieuws voor je. Ik ben lesbisch. En niemand zal mij injecties geven met vrouwelijke hormonen.

*(Beiden genieten van het spel met de schommel;
het herinnert hen aan vroeger toen ze samen
speelden en fysiek met elkaar verbonden
waren.)*

HESTER *(roept)* Ik ben blij dat jij ook verknipt bent. Dan kan je niet op mij neerkijken.
Leef je met iemand samen?

HANNA Met je welnemen.

HESTER Neem me niet kwalijk, ik wil niet persoonlijk zijn.

HANNA Wees persoonlijk.

HESTER Is het liefde?

HANNA Het is een gokspel. Dat is wat het is,
liefde.

HESTER Is ze jong? Mooi?

HANNA Ik hou niet van haar. Ik hou alleen van
jou.

HESTER Alles mag je over me schrijven in dat
boek van jou. Maar ik wil niet dat jij leugens
vertelt of de feiten verdraait. Je moet me alles
laten lezen, woord voor woord.

(Ze stopt ineens met schommelen.)

O nee, dat kan dan niet meer.

Voor wie schrijf je het eigenlijk?

HANNA (*haalt schouders op*) Voor jou. Voor ons allebei.

HESTER (*loopt weg*) Maar ik blijf de eigenaar van mijn eigen levensverhaal.

HANNA (*lacht*) Wie overleeft heeft het recht aan zijn kant. Die bepaalt wat de werkelijkheid is.

HESTER Pas op jij, lelijke lesbienne. (*ruimt tekeningen op*) Jij denkt dat je mij als oud vuil kunt behandelen.

HANNA Je bent gemeen.

HESTER Vandaag heb ik zin om gemeen te zijn.

(Ze kijken naar elkaar, barsten in lachen uit, omhelzen elkaar. Ze drinken. Hester wordt een beetje aangeschoten.)

(muziek. lichtwijziging)

LENTE

I 2

Hester, Hanna

HESTER (*provocerend*) Wat voor unieke vorm zou ik aan mijn dood kunnen geven? Moet ik me met olie overgieten of met benzine, maar dat is ook al uitgevonden.

Weet je hoe ze het in de Romeinse tijd deden? In die tijd kregen sommige mensen een tip dat ze zich van kant moesten maken omdat ze anders in het openbaar geëxecuteerd zouden worden. Zo

iemand ging dan in een geparfumeerd bad liggen en dan kwam zijn lijfarts om een slagader te openen en dan bloedde hij zachtjes leeg in het water.

(laat een flesje zien) Ik heb aan de therapeut – die ik vertrouw – gevraagd of dit genoeg is en hij zei: ja, als ze je drie dagen niet weten te vinden dan is het genoeg.

De therapeut vertelde me hoe mensen zich vroeger in Italië van kant maakten. Die stegen op papieren paarden ten hemel. Die paarden werden aangestoken en vlogen dan vlamvend de lucht in. Tot ze verkoolden en dan vielen die mensen ergens te pletter.

(Hanna kijkt enige tijd naar haar zuster.)

HANNA Zo zie ik je nooit. Alsof je weer mijn kleine zusje bent.

HESTER Waarom zoek je mij steeds op. Om me te observeren?

HANNA Observeren is mijn professie.

HESTER Net zo lang observeren tot er niets meer te observeren valt. Ik heb genoeg van jouw morbide liefhebberijen.

HANNA Morbide? Ik zie het kwaad als een vitaal onderdeel van de schepping, een soort tegengif dat de wereld wakker houdt.

HESTER Mij laat het allemaal onverschillig. Zelfs wat werkelijkheid is of leugen interesseert mij niet meer.

HANNA Leugen en werkelijkheid bestaan niet. Het zijn filosofische begrippen.

HESTER De tijd dat ik nog leef, dat is mijn filosofie.

HANNA Ik krijg medelijden met je.

HESTER (*plotseling woedend*) Wil je liever horen dat ik nog nooit zo gezond ben geweest? (*pakt een penseel en houdt die omhoog*) Daar schilder

ik mee. Het is net als een stiletto, elke dag snijdt
het een stuk uit mijn vlees.

(stilte)

HANNA *(kijkt om zich heen, raapt papieren van
de grond)* Je moet je kamer eens opruimen, overal
zwerven tekeningen van je rond.

Wat wil je dat daarmee gaat gebeuren?

HESTER Je mag ze verbranden, allemaal.

Waarom lach je?

HANNA Geen idee dat ik lachte.

HESTER Je lijkt op je vader als je zo lacht.

HANNA Praat me niet van die leugenaar.

HESTER Ik kan ook leugens vertellen.

Waarom heeft onze moeder die waardeloze man
genomen?

HANNA Ze liep in de val, ze werd zwanger.

Ze haatte het idee van een dikke buik die naar
voren zou steken. En ze haatte onze vader.
Ze wilde je laten wegmaken.

HESTER Ze wilde MIJ weg laten maken.

HANNA Ze wist toch niet dat JIJ het was.

HESTER Maar ik was het. (*lacht*) Helaas was ik niet het kind dat ze gewenst had.

HANNA Moeder vertelde later dat jij een abnormaal groot hoofd had. Om dat hoofd te laten passeren moest ze worden opengesneden. Daar heeft ze een litteken aan over gehouden. Omdat jij er zo nodig uit moest.

Ze voelde dat ze ongelukkig was. Heb jij ook dat gevoel?

HESTER Ik weet niet of ik wel gevoelens heb.

*Hester, Hanna**Hanna gaat zitten. Hester ligt op de grond.*

HANNA Ik kan de herinnering niet van me afzetten dat ik op een nacht wakker werd en jouw bed leeg zag. Ik wachtte omdat ik dacht dat jij naar de badkamer was gegaan maar je bed bleef leeg. Waar kon je zijn, bij moeder? nee, die logeerde ergens anders. Was je naar de tuin gegaan zoals je dat 's zomers deed als het erg warm was?

Het was venijnig koud, ijsbloemen stonden op de ruiten.

Met bonkend hart sprong ik uit bed, liep de gang op, ik sloop de trap af en zag een smalle lichtstreep onder de slaapkamerdeur van onze ouders. Ik legde mijn oor tegen de deur en hoorde vaders stem sussend tegen iemand praten.

Wat deden jullie daar, samen, in het holst van de nacht? Ik ging naar de keuken en maakte millimeter voor millimeter de buitendeur open tot mijn lichaam door de opening kon.

Ik liep om het huis heen naar het bewuste slaapkamerraam, de gordijnen lieten een spleet open en daardoorheen zag ik jou staan, op het

dubbel brede bed van onze ouders, onbeweeglijk met je armen langs je lichaam.

De spleet was zo smal dat ik van vader alleen z'n handen kon zien. Ze leken vreemde dieren die zich langs jouw lichaam bewogen, ze trokken jouw nachtpon over je hoofd en kwamen terug om je gezicht te omvatten. Toen was daar opeens vaders mond en die boog zich naar jouw mond en zoog zich daaraan vast, ik hoorde een gesmoorde kreet en toen veranderde alles. Jij verdween alsof je achterover viel en de handen en vaders hoofd gingen mee de diepte in – en toen was de spleet leeg.

(Hester staart in de spiegel. Of verbeeldt ze zich dat ze in de spiegel kijkt?)

HESTER Soms is het de spiegel van Alice in Wonderland waarin ik mijzelf kan zien maar anderen mij niet zien. De psychiater wil me mijn geheime bestaan ontfutselen. Ik moet allerlei onzinnige vormen en kleuren verklaren. Hij heeft het over mijn ongebreidelde fantasie, mijn gefrustreerde seksualiteit, eindelijk weer eens een mooie Rorschachtest, zegt hij.

(Hanna kijkt roerloos naar haar zus.)

Ik bevochtig de spiegel met een spons. Het is de spiegel waar ik doorheen moet. Ik zie mijzelf verdwijnen onder het water. Toch blijft mijn hoofd waar het is, het zit vastgenageld aan mijn

werkelijk bestaan. Ik zie mijzelf naar de bodem zakken terwijl ik de spons nog in mijn hand houd. Ik grijp mij vast aan wieren en rondrijvende takken. Ik druk mijn gezicht tegen het koude glas.

(tegen Hanna) Nog één stap en ik val in de afgrond. Die stap doe ik niet, maar ik sta op de rand. Het is voor jou Hanna, dat ik hier nog sta, dat ik me met mijn tenen vastklamp aan het uiterste randje aarde.

(stilte)

HANNA Weet je dat onze moeder van plan is je te komen opzoeken?

(Hester sluit zich af.)

Ben jij van plan haar te ontvangen?

Ze zegt dat ze door jou door de hel is gegaan. Dat ze steeds droomt dat jij weer een baby bent en dat zij de wc doortrekt om je weg te spoelen, het riool in.

(Hester reageert niet.)

We hebben het altijd alleen over jou gehad. Altijd ging jij voor de spiegel staan: je zei dat je abnormaal was omdat je geen tieten wilde hebben want onze vader stond in de badkamer stiekem naar je te kijken of ze al groeiden.

Aandacht, dat is wat je zoekt. Maar dacht je dat ik aandacht kreeg? Ik heb meer reden vader te haten dan jij. Misschien was vader wel eens handtastelijk, maar wie lokte dat uit? Wie kreeg er telkens cadeautjes? Heb je je dat wel eens afgevraagd? Jij bent niet psychisch gestoord, je bent hysterisch en je verzint leugens om aandacht te krijgen. Denk dat je dat onze moeder niet door de hel is gegaan? Maar wat weet jij daarvan? Huishoudgeld, ja dat kreeg onze moeder van hem en een huis met een tuin en de lucht er nog bij om te kunnen ademen.

Toen ze pas getrouwd waren moest onze moeder van hem altijd een kort rokje dragen, en kniekousen aantrekken om eruit te zien als een kind van de lagere school. Dan moest ze bij de

voorkeur aanbellen en zeggen: Oh meneer ik ben verdwaald. Mijnheer moest ze hem noemen.

Je vader heeft net zo goed misbruik gemaakt van onze moeder. Maar jij? Wist je daarvan of bekommerde je je alleen maar om wat hij met jou deed?

(stilte)

Had je dan geen fysieke afkeer van onze vader?

Riep zijn lichaam geen walging in je op? Was het lafheid? Onervarenheid?

Nee, toen het eenmaal begon ging je door.

Het begon met één tree, daarna nog een tree, telkens weer een volgende tree, tot het einde toe. Waarom ben je na de eerste tree niet in de

diepte gesprongen? Jouw leven is niet op zand
gebouwd maar op drijfzand.

(verbitterd) Ik heb genoeg van je slapte, je
zieligheid. Jij verafschuwde onze vader niet, nee,
je genoot ervan je door hem te laten verwennen.

(venijnig) En dan die tekeningen, waarmee je
indruk wil maken op de psychiater. Maar jij
bestaat voor die man alleen uit gedrukte letters in
een dossier, je bent een casus voor hem, meer
niet.

Soms denk ik dat je een spel speelt met ons
allemaal.

(stilte)

Aandacht wilde je en dat wil je nog altijd. Een actrice ben je, dat zegt moeder en ze heeft nog gelijk ook. Jij maakt er drama van. Goed, hij heeft misbruik van je gemaakt maar van onze moeder heeft hij nog erger misbruik gemaakt. Misschien ben jij ook niet de onschuld in eigen persoon. Moeder zegt dat jij het uitlokte. In ieder huisgezin gebeurt wel eens iets. In andere culturen is het min of meer geaccepteerd. Neem bijvoorbeeld Gandhi, die later zo fervent de kuisheid predikte, die man ging met zijn eigen dochters naar bed. Een man heeft nu eenmaal meer seks nodig dan hij van één enkele vrouw kan krijgen. Soms denk ik dat jij net zo bekrompen bent als je moeder.

HESTER (*gooit haar armen omhoog*) Je moet niet denken dat vader van mij hield, hij was niet in staat tot liefde. (*verward*) Hij palmde me in, voor de opwinding wanneer hij mij aan het matras kon vastnagelen.

Mijn angst vergrootte zijn seksuele opwinding.

Dikwijls dacht ik dat ik doodging en dan hoopte ik dat hij mij levenloos in zijn armen zou houden.

Dan probeerde hij me te troosten. Hij zei: Nooit zul je in je leven een betere minnaar hebben dan je vader.

HANNA Je kunt jezelf niet verwijten wat gebeurd is.

HESTER Ik heb geen zelf. Ik ben een voorwerp
geworden dat je kunt manipuleren.

(muziek. lichtwijziging)

ZOMER

I4

Hester begint – als een soort afscheidsritueel – het haar van haar zuster te wassen. Iets wat ze als kinderen vaak bij elkaar deden. De handeling verbindt ze met elkaar als in een dierbare herinnering.

HESTER Kun je ervoor zorgen dat ik – als ik dood ben – op een kerkhof kom te liggen? Ik ben bang dat ze me anders aan de vivisectie geven. Ik wil op zo'n klein Campo Santo begraven worden,

onder cipresbomen, waar je niks anders hoort dan het gesuis van de wind.

Geef me een sigaret.

HANNA Je rookt teveel.

HESTER Weet je nog dat ik stiekem zat te roken op de meisjes-wc?

HANNA En dat je betrapt werd.

HESTER En weggestuurd van school.

HANNA (*lacht*) Het lijkt net of we zitten te kwartetten: heb jij van de geuren de geur van de meidoorn achter in de tuin van grootvader? Heb

jij van de dieren dat varken dat wist te
ontsnappen? Heb jij van de landen Mexico, dan
heb ik India voor je.

(stilte)

HESTER Denk je dat ik hier ooit nog uitkom?

(geïrriteerd) Die vraag mag ik je toch stellen?

HANNA Die vraag is op zichzelf al een vraag.

HESTER Wist je dat ik een borderlinepatiënt ben?

HANNA Wanneer word je dat?

HESTER Dat word je als je antwoord geeft op vragen die niet worden gesteld.

Denk je dat als ik ooit uit deze kliniek kom, ik veranderd ben in een zombie? De psychiater zegt dat ik schizofreen ben omdat m'n ene persoonlijkheid plaats heeft gemaakt voor een andere. *(boos)* Waarom moest het van alle geestesziekten juist deze zijn?

HANNA Ze hebben pas een methode ontwikkeld om schizofrene patiënten te genezen. *(legt uit)* Dan tillen ze als het ware het deksel van je brein er af; op die manier kunnen ze door de beschermende laag heen kijken.

HESTER Ik ben net een dier in winterslaap. Zal er voor mij nog een nieuw seizoen aanbreken? Zou dit lichaam nog iets kunnen voelen?

Zou ik ooit nog kunnen neuken, dansen?

HANNA Moet je me geen andere vraag stellen?

HESTER India. Zou jij daar naartoe willen?

Daar kan jij naartoe gaan. Maar het is te ver.

HANNA Te ver voor wie?

HESTER Ik kom hier nooit meer uit.

HANNA Als je hier wegkomt gaan we samen naar een eiland. Daar is dan niemand behalve jij en ik.

Iedere lente komen er zwermen papegaaien, die

leggen daar hun eieren.

Die kiezen dat eiland daar speciaal voor uit.

HESTER Het is daar altijd zomer. Geen dooie katten of duiven in de goot met spijkerschoenen, geen brandend asfalt, geen bedorven soep. Het is daar altijd midden op de dag.

(Hester ziet tatoeage op de arm van Hanna.)

Wat heb je hier? ... Een tijger met oranje ogen.

(Hanna laat andere arm zien) Een slang. Die zich om een dolk heen slingert. *(kijkt naar de tatoeages)* Een schedel? Ik wist niet dat jij een zo morbide fantasie had. *(laat vinger over de huid*

van Hanna glijden) Ik dacht dat er met mensen die tatoeages hebben, iets mis was.

Jij weet alles van mij maar eigenlijk weet ik niks van jou.

HANNA Waarom zou iemand zich in mij verdiepen? Nieuwsgierigheid doodt de kat.

(bukt zich en raapt jasje van de grond, hangt dat om Hesters schouders) Haal je geen kou op de hals.

(Het licht gaat uit, flikkert.)

HESTER *(verward)* Hebben we al die tijd in het donker gezeten?

Er is iets met het licht.

(Ze zoekt de fles wijn.)

HANNA Je moet niet zoveel drinken.

HESTER Je moet niet zoveel kritiek op me hebben.

*(Hanna pakt haar tas, haalt daaruit etenswaren
tevoorschijn.)*

HANNA Heb je wel gegeten? Je moet gezond eten,
jij.

HESTER Ik eet, maar het lijkt of het eten niet in
m'n maag terecht komt. Het lijkt of niet ik het

ben die zit te eten maar of iemand anders het eten doorslikt... Ik voel me een rat die ...

HANNA (*loopt naar het raam*) Frisse lucht zal je opknappen.

HESTER Waarom laat je me tegenwoordig nooit uitspreken?

HANNA Spreek je uit.

HESTER Ik voel me een rat die in een laboratorium voor experimenten wordt gebruikt.

Een rat die een spuitje krijgt en die nog een keer razend aanzet voor een sprong.

Voor jou is er morgen weer een nieuw leven, waar en met wie je maar wil, voor jou is elke dag een buitenkansje: een beetje neuken hier of daar, een nieuwe vriend. Of vriendin? Vandaag deze, morgen een andere.

HANNA We gaan picknicken samen. Net als vroeger in de garage.

(stilte)

HESTER Je wilt me niet redden hè?

HANNA Ik zou willen geloven dat ik het kon. Jij bent de enige met wie ik alles zou willen delen.

HESTER (*lacht*) Behalve de dood.

(*loopt naar de schommel*) Als ik dat lijf niet had gehad zou mijn vader mij niet hebben aangerand.

(*wanhopig*) Ik kan niets voelen, ik kan niet weglopen, ik kan niet blijven, beveel me en ik zal je gehoorzamen als een hond, als jij me het bevel zou geven mijn keel af te snijden dan deed ik dat op dit moment.

Mijn leven moet in de vuilnisbak.

Mijn voeten zijn ijskoud.

(*Ze voelt haar voeten.*)

Onze voeten werden zo koud als vissen, weet je nog? Als we de rivier instapten en het water hoger en hoger steeg tot aan onze dijen?

HANNA Jij ving karpers met je blote handen. Je was tien jaar oud. Achter het huis maakten we een dam in het water van de ene oever naar de andere, zodat het water niet weg kon en een poel vormde. Er zaten alle mogelijke vissen in onze poel, jij bukte je om ze op te pakken. Je hield ze omhoog om ze te zien glinsteren in de zon. En dan gooide je ze weer in het water.

HESTER Ik zei: Jij hebt een gedachte in je schoen.

HANNA Maar toen vlogen we de lucht in.

HESTER En ik zei: straks vallen we naar beneden.

Misschien komen we in een soepketel terecht met worteltjes en prei.

Waarom moet er altijd zoveel gebeuren?

HANNA Er hoeft niks te gebeuren.

Alleen moeten we wachten.

HESTER Waarop? Totdat de hele boel hier in de fik gaat.

(paniek) Zijn dat mijn voeten? Ik herken ze niet.

Ik zie ze wel, maar ik zie geen grond, geen aarde.

Ik zou willen vliegen, aan die brandende vlieger

hangen en dan neerstorten. *(geen reactie)* Je hebt

geen greintje consideratie met me. Ik vraag alleen of je me wil helpen.

HANNA Je moet andere schoenen dragen.

Deze knellen. Idioot dat je hier geen andere schoenen krijgt.

HESTER (*geïrriteerd*) Het ligt niet aan die schoenen. Het zijn mijn voeten die ik kwijt wil. Je zegt niks hè? Komt omdat je ziet dat mijn voeten van binnen rot zijn. Die schoenen trek ik nooit meer aan. Apen dragen ook geen schoenen. (*schopt de schoenen weg*) Ik stop ze stiekem in de container. Ik red me wel zonder schoenen.

HANNA Je moet je rustig houden.

HESTER Doe ik wel als ik dood ben.

Ze zeggen hier dat ik teveel praat, ze zeggen ook dat ik lieg. Ik wou dat ik niet geboren was. Onze moeder had beter vissen kunnen baren. Die houden zich rustig, zwemmen gewoon weg als het ze niet bevalt.

Hester, Hanna

Laatste gesprek.

*Hester gaat op zoek naar een tekening die ze voor
Hanna heeft gemaakt.*

HESTER Denk je dat mijn hart nog even blijft
kloppen als ik dood ben?

Iemand vertelde me dat je in het ene land dood
verklaard kunt worden en in het andere land nog
als levend persoon te boek kan staan.

Ik heb gehoord dat ze daar in Amerika een studie
van hebben gemaakt. Daar beletten ze de artsen

om een lijk als een levende dode te behandelen,
omdat ze orgaantransplantatie mogelijk willen
maken.

Jij denkt dat ik hysterisch ben. Maar er is niets
mis met mijn hersens.

(overhandigt de tekening aan Hanna) Deze
tekening heb ik voor jou gemaakt.

HANNA *(wijst een figuur op de tekening aan)*

Wie heb je daar getekend?

HESTER *(geëmotioneerd)* Grootvader.

HANNA Weet je nog wat grootvader zei?

Iedere vogel heeft zijn eigen manier van vliegen.

Meeuwen vliegen op de ene manier, zwaluwen

op een andere. Maar geesten vliegen niet, dat zei grootvader. Die zijn er opeens.

(Hester grijpt terug op waar het begon. Laatste herinneringen.)

HESTER Ons huis. Staat ons huis er nog?

HANNA Het huis staat er nog, precies zoals het vroeger was. Maar er wonen geen mensen meer in. De nieuwe eigenaar is dood.

HESTER Dood is niet het ergste wat de mens kan overkomen.

HANNA Het is een soort huis dat spinnenwebben verzamelt.

HANNA Lach je?

HESTER Geen idee dat ik lachte. (*ruikt aan de bloemen*) Vreemd. Bloemen hebben hier geen geur.

(Hanna antwoordt niet.)

Vannacht droomde ik dat ik de elektrische peer kapot had geslagen en met het gebroken glas mijn polsen had doorgesneden. Ik voelde alle adem en alle licht uit me wegstromen. Toen zag ik ineens een grote gele vogel. Die tilde me op.

We stegen omhoog. Ik zag de binnenplaats in de diepte onder me. *(lacht)* En al die verplegers maar rondrennen om mij te zoeken.

(Hanna zit naar haar zuster te kijken – alsof ze een toeschouwer is.)

HANNA Ze beweren dat iemand die doodgaat op het laatste ogenblik een sensatie van vliegen heeft.

HESTER Ik denk dat niemand mij in de hemel wil hebben.

(Ze spreidt haar vingers, laat haar handpalm zien.)

Hier. Vijf vingers en een handpalm. Daar staat alles in. Je lot, je karakter, je levenslijn en waar die afbreekt. Niemand heeft exact dezelfde handpalm. Ik heb een verzoek aan mijn psychiater ingediend om de afdruk van mijn handpalm achter te mogen laten.

(Hanna kijkt haar vragend aan.)

Voor jou. Als teken dat ik er geweest ben, dat ik geleefd heb. Zullen ze dat toestaan, denk je? Mijn handafdruk: een aardige versiering, op de muur hier. Origineel idee toch?

HANNA Wat wil je daarmee bereiken?

HESTER In Mexico – dat heb ik gelezen – daar dopen ter dood veroordeelden hun hand in rode menie en overal waar ze langs lopen drukken ze hun handpalm op de muren. Afdrukken van handpalmen zijn daar altijd nog te zien. In Mexico.

HANNA (*schenkt wijn in*) Ik zal ervoor zorgen dat ze een emmertje rode menie voor je klaar zetten.

HESTER Waar is de weg die ik ben gegaan, goed voor geweest?

HANNA In principe is er een weg voor ieder mens. Een kwestie van keuze.

HESTER Wat er gebeurd is was zoiets als een verkeersongeluk. Niks keuze. *(pakt een lege fles waarin penselen staan en spreekt erin als in een microfoon, de woorden klinken luid)* Ik-ben-
onschuldig.

(Hester klimt op een stoel en kijkt naar buiten.)

Het sneeuwt als de hel. Ik droomde vannacht dat ik in Alaska was en ik werd wakker in een koude plas urine.

Ik leef hier zonder geheugen. *(kijkt naar Hanna)*

Maar als ik jou zie dan voel ik opeens weer

prikkelingen door mijn hele lijf lopen, zoals je voelt wanneer je voeten bevroren zijn geweest.

(zonder overtuiging) Denk je dat ik ooit nog zal kunnen dansen?

(probeert haar tranen te bedwingen) Ik wil dat je alles opschrijft wat er is gebeurd.

HANNA Elk woord dat uit jouw mond komt, noteer ik. Alle gedachten die in jouw hoofd ontstaan verzamel ik. Ik slaap nog maar drie, vier uur per nacht.

HESTER Ik haat die kolere maatschappij van jou. En al die kolere mensen zijn net zo erg als jij. Of ik.

Ik ben verkracht door m'n vader. (*uitdagend*) Jou is dat niet overkomen, omdat jij eigenlijk een man bent. Daarom bleef papa van jou af.

(Hanna probeert haar zuster verder spreken te beletten door haar hand over de mond van Hester te leggen. Ze raken in gevecht. Het gevecht eindigt in een overwinning van Hester. Het is een oud ritueel uit hun kindertijd, waarbij degene die won het recht had vragen te stellen.)

Denk jij dat er zoiets bestaat als een hel?

HANNA Er bestaat geen hel.

HESTER Ik voel me lager dan walvisstront. En die ligt op de bodem van de oceaan. Geloof jij aan reïncarnatie?

HANNA Weet ik niet.

HESTER Denk jij dat je een zeeschildpad kunt worden?

HANNA Heb ik ooit verteld omdat de zeeschildpad een hoge ouderdom kan bereiken. En heel wijs kan worden.

HESTER Wijs? Dat beest heeft een hersenpan zo groot als een hazelnoot.

Als wat zou jij willen terugkomen?

HANNA Een adelaar.

HESTER Waarom een adelaar?

HANNA Een adelaar is vrij. Die hoeven zich niet druk te maken over wie z'n vrienden zijn en wie z'n vijanden. Hij slaat z'n vleugel uit en weg is ie. Ik hou van je, Hester.

HESTER Dan moet je wel een mafkees zijn.

HANNA Ik heb aan de verpleger gevraagd of we naar de tuin mogen maar die schudde zijn hoofd: daar is uw zuster nog niet aan toe. Ik moest op

mijn tong bijten om niet te zeggen: hoezo? is het gevaarlijk voor haar om een boom te zien.

Je ogen zijn ontstoken.

HESTER Komt door het neonlicht, dat moet de hele nacht blijven branden. Ze moeten kunnen zien wat ik uitvoer.

HANNA Wat kun je helemaal uitvoeren in zo'n kamer?

HESTER Zelfmoord plegen. Suïcidalen zijn vindingrijk.

HANNA Krijg je geen slaappil?

HESTER Daar reageer ik niet op. Ik probeer het wel, ik maak m'n hoofd helemaal leeg en dan moet ik naar een donkere plek gaan binnenin me. De even-wegplek, waar niks beweegt.

HANNA Val je dan in slaap?

HESTER Soms wel, maar ook voor de slaap ben ik bang want dan begint het dromen.

HANNA Waarom heb je een zwarte trui aan?

HESTER Ik heb niks anders.

(stilte)

HANNA Zullen we van trui ruilen? Ik draag graag zwart en de mijne zal jou mooi staan, dat warme rood.

(Hester richt zich op, kijkt alsof ze bijziend is naar de trui van Hanna. Deze trekt het kledingstuk snel over haar hoofd en houdt het haar zus voor. Die kijkt angstig naar de deur.)

HESTER Als ze ons zien.

HANNA Ze zien ons niet, en wat dan nog?

HESTER Je kunt er een mes in verstoppt hebben. Of gif.

HANNA Waarom zou ik?

HESTER Om mij te helpen zelfmoord te plegen.

(Zonder te antwoorden trekt Hester haar trui uit en reikt die Hanna aan.)

(Hanna heeft twee glazen wijn gevuld.)

HANNA Jij wilt niet gered worden.

Dan nemen we nu afscheid. *(Ze klinken.)*

Ik neem aan dat ik je overleef. In elk geval kunnen we de dood niet delen.

HESTER Denk je dat sterven went?

HANNA Je kunt ook wennen aan niet sterven.

HESTER Wanneer kom je weer?

(lichtverandering)

*Nadat Hanna is vertrokken blijft het even stil.
Hester staat bewegingloos, alsof ze bevroren is.*

HESTER Hanna, jij bent de enige die weet waar ik mijn eigen persoon ben kwijtgeraakt. Herinner je je nog de steen die wij voor het wiel van de Rolls-Royce moesten leggen? Heb je voor mij ook een steen?

Ik wil dat je dit weet: Ik hou van je. Liefde is iets positiefs, dat kun je toch niet afhakken als je eigen been?

Ze begint over het toneel te zwerven alsof ze een uitweg zoekt. Haar bewegingen zijn ongecoördineerd. Een destructieve kracht schijnt bezit van haar te nemen. Vertwijfeld kijkt ze om zich heen.

Moeder zegt dat jij heel ver weg bent. Ik zou je willen bellen maar ik weet je nummer niet en ik ben bang naar huis te bellen om het te vragen.

(Ze zoekt naar haar schildersspullen, raapt vellen papier bijeen.

Ze maakt een prop papier van de laatste tekeningen die ze heeft gemaakt.

Een ogenblik zit ze stil, als in trance.)

Er zijn momenten dat ik nog helder ben.

Alsof er licht doorbreekt, een wak van licht.

(Ze haalt lucifers tevoorschijn en steekt daarmee het papier in brand. Gedurende enige tijd staart ze in de vlammen. Ze probeert te zingen, iets wat haar met moeite lukt, maar klankloos. Ze triomfeert bij de gedachte dat ze in staat is tot een daad, een proces waarmee ze tegelijkertijd haar verleden probeert weg te branden.)

(Hester verdwijnt naar de achtergrond.)

(muziek. lichtwijziging)

EPILOOG

I7

Hanna

HANNA Opnieuw: de verdwijntruc. De verdwijntruc die iedere keer iemand van me heeft weg gegoocheld. Eerst grootvader, nu Hester. Je zou toch bij elkaar moeten zijn aan het eind van de reis.

Ik ga op zoek naar de draden die onze levens met elkaar verbonden, maar die later in verschillende richtingen uiteen zijn gegaan.

Het was alsof ze zich in mij wilde overhevelen,
alsof we twee communicerende vaten waren.

(Ze haalt een briefje tevoorschijn en leest.)

Ik heb dit briefje meegegeven met de moeder van
het meisje dat de wc niet in durfde. In de
isoleercel geven ze me niet eens een stukje
papier, dat is verboden omdat ik zogenaamd in
een prikkelvrije omgeving moet zitten. Er is niks
waaraan ik mij kan vasthouden, geen gezicht,
geen mond die tegen mij praat.

*(Op de achterzijde van het papier staan nog een
paar woorden gekrabbeld.)*

(leest) Nu ben ik vrij om te doen wat ik moet doen. Ik heb je niets te bieden maar ik mis je.

(laat briefje vallen)

Herinner je je die winterdag dat jij achter me op de slee zat. Jij hield je armen stijf om mij heen geslagen terwijl wij met z'n tweeën de heuvel afsuisden. Sneeuwvlokken vlogen langs ons. Ik voel dat ik door de lucht kan scheren als een vogel.

(trekt jas aan) Ik stond naast het open gat waar, in de diepte, de kist lag met scheppen zand op het deksel. Onder het deksel moest haar witte gezicht liggen. Onze moeder had de zalmkleurige zijde

uitgezocht waarmee de kist van binnen is bekleed. Een warme kleur, had zij gezegd, ook prettig voor de bezoekers die voordat het deksel wordt gesloten naar Hester komen kijken.

Heb ik verraad gepleegd nu ik onze kindereed heb verbroken?

(huivert) Sneeuw begon te vallen.

Vergeef me dat ik je alleen heb gelaten, dat ik gewoon ben blijven leven.

In mijn rug voelde ik de nadering van de doodgravers, die stonden te wachten om het karwei af te maken.

Voelt u zich niet goed, dame? vroeg een stem.

Neemt u ons niet kwalijk, maar wij moeten deze klus afmaken. Het wordt al donker.

DE KLUS, dat zeiden ze.

Alsof er in mijn maag een onweerstaanbare giechel werd geboren en ik stond daar, met tranen die ik niet kon bedwingen.

Met doffe klappen werd de aarde op je kist geworpen en toen finito.

Ze ligt er mooi bij had moeder gezegd.

Wat daar in die kist ligt, dat ben jij niet, Hester, maar een ding zonder leven, een koude pop.

(beweegt haar arm) Het is alsof ik het litteken voel trekken dat de schaar in onze kinderpolsen heeft gekerfd. Met onze tong likten wij de

bloeddruppels van elkaars huid. Nu heb ik jouw
bloed gedronken, zei jij.

En ik jouw bloed. Heb ik geantwoord. Wij zijn
bloedzusters voor altijd.

Het verhaal van Hester ging in première op
10 juni 2016 op Oerol-festival in Manege Hoorn op
Terschelling.

Spel:

Lidewij Mahler en Kaatje Kooij

Regie en choreografie:

Erik Vos

Toneelbeeld en belichting: Tom Schenk

Muziek: Matthijs Vos

Regie-assistentie en productieleiding: Martine
Zeeman

Dramaturgie: Karim Ameur

Techniek: Sanderijn Wagenvoorde

Regie-assistentie, stage: Stéphanie Kersbergen

Ontwerp affiche: Tom Schenk en Beatrice Schenk

Promotie: Bureau Barel.

www.bureaubarel.nl

www.oerol.nl

De auteur ontving voor het schrijven van dit toneelstuk een werkbeurs van het Nederlands Letterenfonds.

Inez van Dullemen (1925) debuteerde in 1949 met *Ontmoeting met de andere*. Een toepasselijke titel: de ontmoeting met de andere mens staat in haar werk centraal, zoals ook de confrontatie met andere landen en culturen. Haar roman *Vroeger is dood* werd met de Jan Campert-prijs bekroond. In 1989 ontving zij de Anna Bijns-prijs voor haar gehele oeuvre, dat meer dan dertig boeken telt. Zij schreef romans, toneelstukken, reisverhalen en essays.

Toneelwerk

Het verhaal van Hester – 2014

Labyrint – 1991

Schrijf me in het zand – 1989

Oresteia – bewerking van Aischylos; in samenwerking met Erik Vos – 1977

De Nachtegaal – bewerking van het sprookje van Hans Christian Andersen – 1974

God op aarde – 1972

Bacchanten – bewerking van Euripides; in samenwerking met Erik Vos – 1971

De held van het westen – bewerking van John Millington Synge – 1962

Deirdre en de zonen van Usna – bewerking van John Millington Synge – 1956